

Posuzování schopností zvládat základní životní potřeby (ZŽP)

Posuzování schopností zvládat základní životní potřeby (ZŽP) je možné nejdříve od **jednoho roku věku dítěte**. Porovnává se s péčí o „zdravé“ dítě stejného věku s ohledem na její rozsah, intenzitu a náročnost.

Jestliže většina dětí v tomto věku nezvládá určitou životní potřebu z důvodu nízkého věku, pak se toto **ne-považuje** za neschopnost zvládat tuto životní potřebu. (např. u dvouletého dítěte, které nosí pleny, se životní potřeba **výkon fyziologické potřeby** neposuzuje, ale u tříletého již ano). Pokud je zde ale potřeba **každodenní mimořádná péče**, toto porovnání **neplatí**.

MIMOŘÁDNÁ PÉČE je taková péče, která rozsahem, intenzitou nebo náročností podstatně přesahuje péči poskytovanou osobě téhož věku. Např. když dítě intenzivně rehabilituje či musí dodržovat speciální dietu. (Žádné roční dítě nezvládne samo rehabilitovat, ale „zdravé“ roční dítě rehabilitovat nepotřebuje.)

Pokud dítě nezvládá či potřebuje dopomoc či dohled i u jen jedné rozepsané aktivity pod určitou životní potřebou, má se za to, že dítě **nezvládá základní životní potřebu celou**.

Vymezení schopností zvládat základní životní potřeby (ZŽP)

(z příl. č. 1 k vyhlášce č. 505/2006) – ZŽP j) péče o domácnost se do 18 let NEPOSUZUJE

Za schopnost zvládat tyto ZŽP se považuje stav, kdy osoba je schopna zvládat:

a) Mobilita:

1. vstávání a usedání,
2. stoj
3. zaujímat a měnit polohy,
4. pohybovat se chůzí krok za krokem, popřípadě i s přerušováním zastávkami, v bytě a běžném terénu v dosahu alespoň 200 m, a to i po nerovném povrchu,
5. otevírat a zavírat dveře,
6. chůzi po schodech v rozsahu jednoho patra směrem nahoru i dolů,
7. nastupovat a vystupovat z dopravních prostředků včetně bariérových, a používat je.

b) Orientace:

1. poznávat a rozeznávat zrakem a sluchem,
2. mít přiměřené duševní kompetence,
3. orientovat se osobou, časem a místem,
4. orientovat se v přirozeném sociálním prostředí,
5. orientovat se v obvyklých situacích a přiměřeně v nich reagovat.

c) Komunikace:

1. vyjadřovat se srozumitelně mluvenou řečí a dorozumět se jejím prostřednictvím s jinými osobami v rozsahu běžné slovní zásoby odpovídající věku a sociálnímu postavení,
2. chápat obsah přijímaných a sdělovaných zpráv,
3. vytvářet rukou psanou krátkou zprávu,
4. porozumět všeobecně používaným základním obrazovým symbolům a zvukovým signálům,
5. používat běžné komunikační prostředky.

d) Stravování:

1. vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny,
2. nalít nápoj,
3. rozdělit stravu na menší kousky a naservírovat ji,
4. najíst se a napít,
5. dodržovat stanovený dietní režim,
6. konzumovat stravu v obvyklém denním režimu,
7. přemístit nápoj a stravu na místo konzumace.

e) Oblékání a obouvání:

1. vybrat si oblečení a obutí přiměřené okolnostem,
2. rozeznat rub a líc oblečení a správně je vrstvit,
3. oblékat se a obouvat se,
4. svlékat se a zouvat se,
5. manipulovat s oblečením v souvislosti s denním režimem.

f) Tělesná hygiena:

1. použít hygienické zařízení,
2. dodržovat tělesnou hygienu, mýt si a osušovat si jednotlivé části těla,
3. provádět celkovou hygienu,
4. česat se, provádět ústní hygienu, holit se.

g) Výkon fyziologické potřeby:

1. včas používat WC,
2. zaujmout vhodnou polohu,
3. vyprázdnit se,
4. provést očistu,
5. používat hygienické pomůcky.

h) Péče o zdraví:

1. dodržovat stanovený léčebný režim,
2. provádět stanovené preventivní, léčebné a léčebně rehabilitační a ošetrovatelské postupy a opatření a používat k tomu potřebné léky nebo pomůcky,
3. rozpoznat zdravotní problém a v případě potřeby vyhledat nebo přivolat pomoc.

i) Osobní aktivity:

1. navazovat kontakty a vztahy s jinými osobami,
2. plánovat a uspořádat osobní aktivity,
3. styku se společenským prostředím,
4. stanovit si a dodržet denní program,
5. vykonávat aktivity obvyklé věku a prostředí, například vzdělávání, zaměstnání, volnočasové aktivity, vyřizovat své záležitosti.

Toto vymezení platí pro děti i dospělé. U dětí se jejich schopnosti zvládnání musí porovnávat se „zdravými“ vrstevníky. Proto doporučujeme spíše pracovat s následující přehlednou tabulkou psychomotorický vývoj.

Pokud má vaše dítě problémy, které jsou uvedeny u příslušného věku ve sloupci NEZVLÁDÁ u třech a více základních životních potřeb a vyplývá to i z lékařských zpráv, tak žádost o příspěvek na péči bez obav podejte.

Při nejasnostech se na nás obraťte. Rádi s vámi jednotlivé ZŽP probereme a vše dovysvětlíme.

stupeň závislosti	I. stupeň	II. stupeň	III. stupeň	IV. stupeň
potřebný počet nezvládaných základních životních potřeb	3 ZŽP	4–5 ZŽP	6–7 ZŽP	8–9 ZŽP
výše příspěvku (měsíční)	3 300 Kč	6 600 Kč	13 900 Kč	19 200 Kč

Psychomotorický vývoj (Příloha k metodickému pokynu pro posudkové komise MPSV č. j.: 2014/9245-721)

1 rok až 2 roky		
ZŽP	zvládá	nezvládá
mobilita	samo se posadí a sedí jistě, vytáhne se do stoje, obchází postýlku, chodí kolem nábytku, začíná chodit, samostatně chodí	samo se neposadí, nevytáhne se do stoje, neudělá pár kroků s oporou
orientace	rozlišuje osoby blízké a cizí, obrací se za zvukem, sleduje očima, splní jednoduchý pokyn	nerozlišuje osoby blízké a cizí, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
komunikace	projevuje osobě blízké náklonnost, projevuje obavy z cizích lidí, dá najevo své přání jinak než pláčem, zdvojuje slabiky, bezvýznamně žvatlá, používá několik slov	neprojevuje osobě blízké náklonnost, neprojevuje obavy z cizích lidí, nedá najevo své přání jinak než pláčem, nežvatlá
stravování	pokouší se o samostatné jídlo lžičkou,	není schopno přijímat stravu způsobem věku obvyklým, potřeba speciální diety
oblékání, obouvání	samo se neoblékne ani neobuje	mimořádnou péči v tomto věku nelze hodnotit
tělesná hygiena	hygienu samo nezvládá	mimořádnou péči v tomto věku nelze hodnotit
výkon fyziologické potřeby	učí se vysazovat na nočník, samo ještě nezvládá	mimořádnou péči je např. vybavování stolice, opakované cévkování, ošetřování stomie, ošetřování rozštěpových vad vývodných cest
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví	mimořádnou péči je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	zajímá se o okolí a hračky	apatie

2 roky až 3 roky		
ZŽP	zvládá	nezvládá
mobilita	samostatně chodí, pobíhá, šplhá po schodech, s oporou chodí do i ze schodů	nechodí
orientace	rozdlišuje osoby blízké a cizí, orientuje se na obličej i těle, obrací se za zvukem, sleduje očima	nerozlišuje osoby blízké, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
komunikace	umí cíleně používat alespoň 20 slov, tvoří věty minimálně o 2 slovech, splní několik pokynů	nemluví, neumí ani několik slov, nesplní pokyn
stravování	jí lžičkou, pije z hrníčku (příliš nebrndá), řekne si o jídlo a pití	nejí lžičkou, nepije z hrníčku, neřekne si o jídlo a pití
oblékání, obouvání	samo se neoblékne ani neobuje, ke konci druhého roku věku se učí spolupracovat	mimořádnou péči v tomto věku nelze hodnotit
tělesná hygiena	umyje si ruce	neumyje si ruce
výkon fyziologické potřeby	vysazuje se na nočník, samo obvykle ještě plně nezvládá	mimořádnou péčí je např. vybavování stolice, opakované cévkování, ošetřování stomie, ošetřování rozštěpových vad vývodných cest
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví	mimořádnou péčí je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	hraje si mezi dětmi - ale ne s nimi, řadí kostky za sebou, chová panenku nebo medvídka	nehraje si

3 roky až 4 roky		
ZŽP	zvládá	nezvládá
Mobilita	jistě chodí, do schodů a ze schodů chodí se střídáním nohou, umí kopat do většího míče	samostatně nechodí
Orientace	rozlišuje osoby blízké a cizí, orientuje se v bytě, řekne své jméno, ví, zda je kluk nebo holčička	nerozlišuje osoby blízké, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
Komunikace	dobře rozumí mluvené řeči, mluví v jednoduchých větách, používá jednotné a množné číslo	nerozumí mluvené řeči, nemluví v jednoduchých větách
Stravování	samostatně se nají lžičkou	samostatně se nenají a nenapije, nepoužívá lžici
oblékání, obouvání	spolupracuje při vysvlékání a oblékání	nespolupracuje při vysvlékání a oblékání
tělesná hygiena	umyje si a osuší si ruce	neumyje si a neosuší si ruce
výkon fyziologické potřeby	zpravidla již nevyžaduje plenky, občasné selhání možné	neudrží stolici a moč, nutnost vybavování
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví	mimořádnou péčí je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	sleduje hru ostatních dětí, přidává se k jednotlivým hrám, poslouchá pohádky, svoje hračky a věci si brání, maluje si po papíře	nehraje si, nesleduje hru ostatních dětí, nepřidává se k jednotlivým hrám

4 roky až 5 let		
ZŽP	zvládá	nezvládá
mobilita	chodí rovně, dodržuje směr, zvládá dětské prolézačky, poskakuje; na delší vzdálenosti se připouští kočárek nebo krosna	samostatně nechodí
orientace	rozeznává den a noc, orientuje se v okolí domu, školky, poznává důvěrně známá místa	nerozlišuje osoby blízké, nerozeznává den a noc, neorientuje se v okolí domu, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
komunikace	mluví ve větách, používá minulý čas, hodně se ptá	nerozumí mluvené řeči, nemluví ani v jednoduchých větách
stravování	samostatně jí a pije	samostatně se nenají a nenapije, nepoužívá lžičku
oblékání, obouvání	oblékne si některé kusy oblečení, např. svetr, čepici; obuje si bačkůrky, sandálky, obuv na suchý zip	nespolupracuje při vysvlékání a oblékání ani na pokyn
tělesná hygiena	umyje si obličej, ruce, čistí si zuby	neumyje si obličej a ruce, nečistí si zuby ani na pokyn
výkon fyziologické potřeby	je suché ve dne i v noci, na provedení očisty dohlédne nebo ji provede druhá osoba	neudrží stolici a moč, nutnost vybavování, neumí použít WC
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví	mimořádnou péčí je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	sleduje pohádky, hraje si v kolektivu, mluví s ostatními, má první kamarády, zvládá jednoduché hry, kreslí kruh, lidskou postavu kreslí bez trupu	nehraje si v kolektivu dětí, nestaví kostky, nečmárá

5 let až 6 let		
ZŽP	zvládá	nezvládá
mobilita	skáče na 1 noze, skáče do dálky, učí se jezdit na kole, v doprovodu chodí na procházky	samostatně nechodí
orientace	rozlišuje domácí a vnější prostředí, chápe pojmy tma, světlo, brzy, rozeznává barvy a strany (levá/pravá)	nerozlišuje osoby blízké, nerozeznává den a noc, neorientuje se v okolí domu, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
komunikace	má kamarády, při společné hře se dobrovolně podrobuje pravidlům, je schopno dělat to, co po něm dospělí chtějí, chlubí se, rádo vypráví a rozesmává ostatní	nerozumí mluvené řeči, nemluví ani v jednoduchých větách
stravování	samostatně jí a pije	samostatně se nenají a nenapije, nepoužívá lžičku
oblékání, obouvání	pozná jednotlivé části oblečení, s dopomocí se oblékne	nespolupracuje při vysvlékání a oblékání ani na pokyn
tělesná hygiena	samo se umyje, učeše, čistí si zuby	neumyje si obličej a ruce, nečistí si zuby ani na pokyn
výkon fyziologické potřeby	zvládá úkon fyziologické potřeby, nutná dopomoc s očištěním	neudrží stolici a moč, nutnost vybavování, neumí použít WC
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví	mimořádnou péčí je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	hraje si s dětmi, kreslí s detaily, s barevností a představivostí, lidskou postavu kreslí realisticky	nehraje si v kolektivu dětí, nestaví kostky, nečmárá

Tento materiál byl vytvořen v Rané péči Diakonie k 1.1.2022.

6 let až 7 let		
ZŽP	zvládá	nezvládá
mobilita	zlepšují se dovednosti hrubé i jemné motoriky, pohyby jsou přesnější, účelnější, rychlejší a koordinovanější	samostatně nechodí
orientace	orientuje se již osobou, místem, částečně časem	nerozlišuje osoby blízké, nerozeznává den a noc, neorientuje se v okolí domu, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
komunikace	správně se gramaticky vyjadřuje	nerozumí mluvené řeči, nemluví ani v jednoduchých větách
stravování	začíná jíst příborem	samostatně se nenají a nenapije, nepoužívá lžici
oblékání, obouvání	zvládá oblékání a obouvání, při výběru se připouští pomoc druhé osoby	nespolupracuje při vysvlékání a oblékání ani na pokyn
tělesná hygiena	samo se umyje, učeše, čistí si zuby, umyje si celé tělo za účasti druhé osoby	neumyje si obličej a ruce, nečistí si zuby ani na pokyn
výkon fyziologické potřeby	zvládá	neudrží stolici a moč, nutnost vybavování, neumí použít WC
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví	mimořádnou péčí je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	zapojí se do kolektivních aktivit	nehraje si v kolektivu dětí, nestaví kostky, nečmárá

7 let a více		
ZŽP	zvládá	nezvládá
mobilita	zvládá, dojde do školy a ze školy	samostatně nechodí
orientace	zvládá, trefí na známá místa	nerozlišuje osoby blízké, nerozeznává den a noc, neorientuje se v okolí domu, neobrací se za zvukem, nesleduje očima
komunikace	je hotový základní vývoj řeči, dítě je schopno odloučit se od rodiče, umí se podřídit jiné dospělé osobě (nejen rodičům), je schopno používat mobil, PC, učí se psát a zdokonaluje si psaní	nerozumí mluvené řeči, nemluví ani v jednoduchých větách
stravování	jí příborem	samostatně se nenají a nenapije, nepoužívá lžici
oblékání obouvání	zvládá	nespolupracuje při vysvlékání a oblékání ani na pokyn
tělesná hygiena	zvládá	neumyje si obličej a ruce, nečistí si zuby ani na pokyn
výkon fyziologické potřeby	zvládá	neudrží stolici a moč, nutnost vybavování, neumí použít WC
péče o zdraví	samo nedokáže pečovat o své zdraví do 12 let věku	mimořádnou péčí je např. podávání medikace, opakovaná rehabilitace, péče o patologické procesy na kůži apod.
osobní aktivity	zvládá	nehraje si v kolektivu dětí, nestaví kostky, nečmárá